

OULDERS IN JEUGDBESCHERMINGSPROCEDURES

RECHTSBIJSTAND IN HET LICHT VAN EHRM-JURISPRUDENTIE

Mw. Mr. K.E. (Kristien) Hepping (k.e.hepping@uu.nl)

UCERF Symposium 11 april 2017

Universiteit Utrecht

Rechtsbijstand ouders met gezag

Jeugdbeschermingsprocedure* Nederland

- Geen verplichting voor ouders tot bijstand (van een advocaat)
- Geen ambtshalve toevoeging van een advocaat
- Gesubsidieerde rechtsbijstand mogelijk
- Geen verplichting om ouders te wijzen op mogelijkheid van (gesubsidieerde) rechtsbijstand

* *Betreft procedures omtrent verzoek (niet van ouder!) tot oplegging of verlenging maatregel van jeugdbescherming, niet zijnde machtiging gesloten uithuisplaatsing*

Aandacht voor versterking positie ouder

Adviezen rechtsbijstand ouders in jeugdbeschermingsprocedure

- Commissie Gijsbers 1990: ouders bij hun oproeping wijzen op de mogelijkheid om een advocaat toegevoegd te krijgen (context: achtergestelde positie ouders in procedure)
- Commissie Vliegenthart 1990: ouders in oproep wijzen op recht zich te doen bijstaan door advocaat en op mogelijkheid tot gesubsidieerde rechtsbijstand
- Werkgroep Wetgeving voor de aanpassing van de kindbeschermingswetgeving 2006 heeft overwogen te adviseren: bij verzoek tot oplegging van KBM ambtshalve advocaat toevoegen aan ten minste de ouders, dit ter versterking van hun rechtspositie...

Wetgever heeft niet gereageerd

Beeld van de praktijk

Onderzoek participatie ouders bij OTS-zitting (2013)

- Observatie van in totaal 323 zaken (bij 13 rechtbanken) betreffende verzoeken tot oplegging of verlenging OTS, evt. i.c.m. UHP
- Bij 303 zaken één of twee ouders ter zitting aanwezig
- Bij 222 van de 323 zaken voor één of twee ouders geen advocaat aanwezig. Dit is ruim twee derde van de zaken
 - 181 zaken geen advocaat aanwezig voor ouders
 - 41 zaken voor één ouder geen advocaat aanwezig
- Geobserveerde rol aanwezige advocaten:
 - Bijdragen aan procesvoering door inzet juridische kennis
 - Ouders faciliteren in participatie ter zitting

EHRM: Rechtsbijstand onder artikel 6 EVRM

P., C. en S./Verenigd Koninkrijk – EHRM 16 juli 2002

- Gaat om uithuisplaatsing van dochter S. en vrijmaken van adoptie van dochter S.
- Algemene beginselen artikel 6 lid 1 EVRM
 - Recht op toegang tot de rechter: assistentie advocaat kan voor effectieve toegang onmisbaar zijn, o.a. wegens complexiteit procedure of aard van de zaak. Emotionele betrokkenheid van belang.
 - Beginsel van procedurele eerlijkheid: daadwerkelijk kunnen deelnemen aan procedure, ernst van hetgeen op spel staat van belang.
- In casu: zie voor toepassing beginselen op zaak r.o. 92-99. EHRM komt tot een schending van artikel 6 EVRM vanwege gebrek aan juridische bijstand (r.o. 100)

EHRM: Rechtsbijstand onder artikel 8 EVRM (I)

P., C. en S./Verenigd Koninkrijk – EHRM 16 juli 2002

- Algemene beginselen artikel 8 EVRM:
→ r.o. 119: Verwijzing naar W./Verenigd Koninkrijk – EHRM 8 juli 1987
De besluitvormingsprocedure leidende tot maatregelen die een inbreuk maken op het familie- en gezinsleven moet eerlijk zijn en moet zodanig zijn dat gepast respect wordt geboden voor de belangen die door artikel 8 EVRM worden beschermd. Ouders moeten in de besluitvormingsprocedure worden betrokken op een wijze die voldoende is om hen de nodige bescherming van hun belangen onder artikel 8 te bieden. Hierbij zijn de bijzondere omstandigheden van de zaak en de ernst van de te nemen besluiten relevant.
- In casu: EHRM focust op procedurele waarborgen artikel 8 EVRM gezien complexiteit procedure en delicate balans die gemaakt moest worden... (r.o. 136). Gezien ernst van hetgeen op spel stond heeft gebrek aan juridische bijstand voldoende betrokkenheid ouders verhindert... (r.o. 137). Schending artikel 8 EVRM (r.o. 138).

EHRM: Rechtsbijstand onder artikel 8 EVRM (II)

A.K. en L./Kroatië – EHRM 8 januari 2013

- EHRM verwijst naar zaak B./Verenigd Koninkrijk (1987): De opvattingen en belangen van ouders moeten noodzakelijkerwijs worden meegewogen bij de relevante overwegingen die een lokale autoriteit moet maken bij besluiten over kinderen onder haar zorg... (r.o. 63)
- Moeder A.K. was niet vertegenwoordigd in de procedure waarbij haar ouderlijke rechten zijn ontnomen, ondanks verplichting in Kroatische wetgeving tot adequate bescherming (...). De persoonlijke omstandigheden van moeder A.K. getuigen ervan dat ze niet goed de volledig juridische gevolgen van een dergelijke procedure kon begrijpen en haar zaak adequaat kon bepleiten, en dus haar rechten en belangen als biologische moeder van L. kon beschermen (r.o. 72). Zie ook r.o. 73-75.
- Schending artikel 8 EVRM: in elke fase van het proces tot verbreking van de banden tussen moeder en zoon waren er geen adequate waarborgen (r.o. 80).

EHRM: Rechtsbijstand onder artikel 8 EVRM (III)

B./Roemenië (nr. 2) – EHRM 19 februari 2013

- Gaat om uithuisplaatsing twee minderjarige kinderen
- Algemene beginselen artikel 8 EVRM:
 - r.o. 110+112-113: Verwijzing naar procedurele waarborgen onder artikel 8 EVRM – W./Verenigd Koninkrijk (1987)
 - r.o. 114: **Autoriteiten moeten bijzondere waakzaamheid tonen in de omgang met kwetsbare mensen en moeten deze mensen een verhoogde bescherming bieden aangezien hun vermogen of wil om te klagen vaak zal zijn aangetast.**
- Moeder B. is ernstige verstandelijke beperkt, is erkent als gehandicapt en is verscheidene keren opgenomen in psychiatrische instellingen. Echter geen speciale beschermende maatregelen genomen, zoals bijvoorbeeld toewijzing advocaat, en daardoor geen effectieve participatie... (r.o. 116-117)
- Schending van artikel 8 EVRM, maar niet alleen gebaseerd op bovenstaande... (r.o. 118-120)

EHRM: Rechtsbijstand onder artikel 8 EVRM (IV)

Soares de Melo/Portugal – EHRM 16 februari 2016

- Gaat om uithuisplaatsing van meerdere kinderen met het oog op adoptie.
- Algemene beginselen artikel 8 EVRM:
→ r.o. 94: Verwijzing naar procedurele waarborgen onder artikel 8 EVRM – W./Verenigd Koninkrijk (1987)
- Gelet op de complexiteit van de procedure en de verstrekende gevolgen voor zowel de kinderen als ouders hadden aanvullende maatregelen voor moeder genomen moeten worden. Daarmee zou ervoor gezorgd moeten worden dat ze begreep wat er exact op het spel stond in de procedure en zou ze op effectieve wijze aan de procedure deel moeten kunnen nemen... Bijstand advocaat maakte verschil... (r.o. 116-117).
- Onder meer vanwege gebrek aan aanvullende maatregelen komt het EHRM tot een schending van artikel 8 EVRM (r.o. 123)

En nu?

- Belang artikel 8 EVRM enerzijds: verhoogde bescherming kwetsbare mensen
- ... anderzijds: voor ouders moeten aanvullende maatregelen worden genomen zodat ze kunnen begrijpen wat er op het spel staat in de procedure en effectief in de procedure kunnen participeren.
Voorwaarde: complexe procedure met verstrekkende gevolgen – zie r.o. 82 in Assunção Chaves/Portugal – EHRM 31 januari 2012
- Opnemen in Nederlandse wetgeving: Ouders moeten bij hun oproeping schriftelijk worden geïnformeerd over de mogelijkheid van (gesubsidieerde) rechtsbijstand en over hetgeen rechtsbijstand globaal betekent
- Overwegen van verdergaande maatregel: Ambtshalve toevoeging van een advocaat aan ouders

